

Zware sancties noodzakelijk

Het regent sancties tegen Rusland. Volgens critici zinloos. Maar *Michal Onderco* en *Wolfgang Wagner* menen dat zij indirect een grote rol spelen.

De lidstaten van de EU hebben de laatste weken besloten tot een van de zwaarste sanctiepakketten ooit tegen Rusland. Toen Moskou in 2014 de Krim annexeerde, bleef het nog bij gerichte sancties tegen een aantal functionarissen in de omgeving van president Vladimir Poetin; later kwamen er nog een aantal bedrijven en goederen bij. Nu staan ook Poetin en minister Lavrov van Buitenlandse Zaken op de lijst van gesanctioneerde personen van wie vermogens in de EU zijn bevroren. Daarbovenop zijn de sancties gericht tegen belangrijke sectoren van de Russische economie om zo de financiering van de oorlog in Oekraïne te belemmeren. Aan het begin van de oorlog aarzelden enkele lidstaten nog over sommige sancties, bijvoorbeeld het uitsluiten van Russische banken van de organisatie voor internationaal betalingsverkeer SWIFT.

Inmiddels is er alleen nog onenigheid over één vergaande maatregel: een stop op de import van energie waarvoor dagelijks een miljard aan Rusland wordt overgemaakt. Door de sancties worden ook gewone burgers in Rusland geraakt, eveneens zijn de kosten voor de eigen Europese economieën hoog. De handel met Rusland zal teruglopen, bedrijven kunnen in de knel komen, en energie zal voor iedereen nog duurder worden. Ook daarom aarzelen regeringen om de import van Russisch gas, olie en kolen stop te zetten. Onder sommige lidstaten is de afhankelijkheid van Russische energie te groot. Eveneens zijn er grote zorgen om de impact van hogere energierekeningen op de meest kwetsbaren in de samenleving. We verwachten daarom dat kritiek op de sancties zal toenemen, zeker als de gevolgen voelbaarder worden. Critici zullen argumenteren dat sanc-

ties bijna nooit effectief zijn geweest en er ook in dit geval geen gedragsverandering te verwachten is. Zij kunnen ook wijzen naar de ontbrekende steun van China voor de sancties, en dat zij mogelijk Rusland helpen om ze te omzeilen. Deze argumenten zijn niet onwaar, desondanks zijn sancties zeer belangrijk en onze inziens ook nodig. Inderdaad hebben in het verleden sancties er niet toe geleid dat de Wit-Russische dictator een verkiezingsuitslag accepteert of dat Noord-Korea met zijn nucleaire programma stopt. Maar dit maakt sancties niet nutteloos. Sancties kunnen handelingen belemmeren. Voor Noord-Korea is het veel moeilijker - en behoorlijk duurder - geworden om onderdelen voor zijn nucleaire programma in te kopen. De sancties tegen Rusland zullen de Russische economie fors doen inkrimpen. Poetin zal binnenkort een besluit moeten nemen dat ook in een

om normen vast te leggen

dictatuur gevoelig ligt: hoe groot het deel is van de krimpende economie dat aan de oorlog zal worden besteed. Ook zal hij aan het volk moeten zien te verkopen dat er geen binnenlandse vluchten meer zijn, gaatjes in tanden niet langer gevuld kunnen worden, en ook knie-operaties niet door kunnen gaan.

Het belangrijkste effect van sancties heeft echter weinig met het directe doel zelf te maken. Sancties zijn altijd een belangrijk signaal aan anderen geweest, om zo te laten zien wat de staat van een sociale norm is. De normatieve orde verandert constant op zowel nationaal én internationaal niveau waar huidige normen ruimte maken voor nieuwe. Of een schending van een sociale norm een voorbode is van een verandering in de normatieve orde - of slechts een schending die deze orde niet aantast - hangt in eerste instantie af van onze collectieve reactie. In principe zijn internationale sancties niet anders dan het straffen van criminelen. Een verandering in het gedrag is meestal niet te verwachten. Ondanks het feit dat straffen op die manier niet werken, blijven ze toch nodig om te la-

Michal Onderco is universitair docent internationale relaties aan de Erasmus Universiteit. **Wolfgang Wagner** is hoogleraar internationale veiligheid aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

ten zien dat het schenden van sommige normen niet wordt geaccepteerd. Met de inval in Oekraïne heeft Poetin een fundamentele norm van het internationaal recht geschonden: het verbod op geweld tegen een andere staat. Uitspraken in de Veiligheidsraad en de Algemene Vergadering van de VN tonen dat het niet gaat om een aanval op de liberale internationale orde, zoals Poetin dat graag zelf suggereert. Het verbod op agressie wordt juist door de overgrote meerderheid van staten gesteund. Juist deze grote meerderheid is een teken dat de invasie in Oekraïne meer is dan slechts een stap in het versoepelen van de liberale orde. Deze reactie is een belangrijk signaal aan iedere regering die overweegt een buurland te bedreigen of binnen te vallen. Andere landen kijken secuur naar de internationale reactie op de Russische invasie van Oekraïne. Voor China is het een indicator van wat zij kunnen verwachten als ze de vereniging met Taiwan met geweld willen doorzetten. Mocht men stellen dat sancties hun doel niet bereiken en alleen kosten voor onszelf opwerpen, heeft diegene niet volledig begrepen hoe sancties écht werken.